

Joachim Perels¹

profesor političkih nauka, Hanover

MIT O PREVLADAVANJU PROŠLOSTI²

Rezime: Autor polazi od teze da je najdraži mit Savezne republike Nemačke je onaj o uspešnom pravnom suočavanju sa vladavinom nacionalsocijalizma. No ovaj mit ne može da izdrži niti jednu ozbiljnu proveru. U stvarnosti, krivično gonjenje zločina nacionalsocijalističkog režima nije bilo uspešno. Njegov zaključak je da je krivični progon nacističkih državnih zločina – i pored važnih procesa kao što je Aušvic-proces – ostalo samo u naznakama. Šta to znači ustavno pravno, nije teško zaključiti: Načelo, po kome su sve grane javne vlasti vezane ustavnim pravima (član 1, stav 3. Ustava SR Nemačke) i međunarodnim pravom (član 24. Ustava SR Nemačke) nije imalo zapravo nikakvo stvarno važenje u krivičnom gonjenju mnogih nacističkih zločina. Što se materijala i dokaza tiče, bilo je moguće još 1950. započeti veliki proces protiv Glavnog štaba bezbednosti Rajha, no uprkos obimnim predistražnim radnjama protiv 600 osumnjičenih, ovakav proces nije nikada pokrenut. Sa izuzetkom pojedinačnih sudskih procesa, Hitlerova komandna centrala je za zločine počinjene nad milionima ljudi, ostala nekažnjena.

Cljučne reči: vladavina nacionalsocijalizma, zločini, suočavanje s prošlošću, pravno prevladavanje prošlosti, pravna država, mit

Najdraži mit Savezne Republike Nemačke je onaj o uspešnom pravnom suočavanju sa vladavinom nacionalsocijalizma. No ovaj mit ne može da izdrži ni jednu ozbiljnu proveru. U stvarnosti, krivično gonjenje zločina nacionalsocijalističkog režima nije bilo uspešno. Štaviše: pojam “zakonskog neprava” (Gustav Radbruch),³ koji se odnosi na kriminalna

1 Profesor dr Joachim Perels, rođen 1942, studirao je prava, filozofiju, sociologiju i političke nauke na univerzitetima u Frankfurtu na Majni i Tbingenu. Od 1983. docira, u međuvremenu je emiritiran, kao profesor političkih nauka, na Lajbnicovom univerzitetu u Hanoveru. Autor je brojnih knjiga, između ostalih: *Uklanjanje vladavine nacionalsocijalizma? Linija sporenja u suočavanju sa Hitlerovim režimom (Entsorgung der NS-Herrschaft? Konfliktlinien im Umgang mit dem Hitler-Regime)* i *Da li je desni radikalizam marginalan fenomen? (Der Rechtsradikalismus – ein Randphänomen?)*. *Prim. prev.*

2 Tekst “Der Mythos von der Vergangenheitsbewältigung” profesora Joachima Perelsa objavljen je u nedeljniku *Die Zeit*, 26.01.2006., Nr. 5.

3 Gustav Radbruch (1878–1949) važi za jednog od najuticajnijih filozofa prava 20. veka. Radbruch je bio čovek svog vremena, veoma angažovan u političkim previranjima sa početka 20. veka, cenjen profesor Univerziteta u Kenigsbergu, dekan

dela nacionalsocijalističke države i podrazumeva njihovo sankcionisanje, u SR Nemačkoj je zapostavljen i delimično odbačen.

Ova namera da se pravno vrednovanje vladavine nacionalsocijalizma više ne vezuje bezrezervno za ustav, za nesalomivost važenja ustavnih prava i za krivični zakonik, posebno je bila naglašena pedesetih godina prošlog veka. U više navrata je sudstvo čak preuzimalo pravnu doktrinu Hitlerovog režima – sa zastrašujućim rezultatom: da se unutar savezne republikanske pravne države stvorila jedna posebna pravna zona. Ona je u izvesnoj meri pratila logiku nacionalsocijalističkog pojma prava.

Da bi se razumeo ovaj razvoj, neophodno je još jednom baciti pogled na jednu od najvažnijih studija o pravnoj doktrini nacionalsocijalističke diktature, koja je i danas važeća – na studiju Ernsta Frenkela⁴ “Dvostruka država” iz 1941. godine. U ovoj studiji Frenkel opisuje strukture nacionalsocijalističkog režima kao “državu mera”⁵ u kojoj je ukinut veliki broj pravnih garancija za pojedince. Nacionalsocijalistička država je po svom nahođenju mogla da raspolaže slobodom i imovinom ljudi. U izvršnoj praksi SS-a i Gestapoa, često pokrivenoj sudskom praksom, bezvlašće “države mera” dobilo je svoje jezivo obličje. Ova država se pokazala posebno svirepom u zločinu koji je počinila nad osobama sa invaliditetom, Jevrejima, Romima i Sintima, nad sovjetskim ratnim zarobljenicima i političkim protivnicima. Ova masovna ubistva su imala utemeljenje u ukidanju prava na život, koje je izvršno-tehnički sprovodio Hitlerov režim.

Pogrešno bi bilo verovati da je način razmišljanja u kategorijama “države mera” nestao posle 1945. Naprotiv, veliki paradoks Savezne Re-

---

Univerziteta u Kilu; bio je dva puta biran za ministra pravde: 1920. i 1924. 1926. vraća se na Univerzitet u Hajdelberg, gde završava treću i poslednju verziju svoje Pravne filozofije. 1933. na osnovu Zakona o ponovnom uspostavljanju statusa državnih službenika biva prvi nemački profesor koga je nacionalsocijalistički režim otpustio, ne zbog rasne, već zbog političke pripadnosti. U toku jednogodišnjeg boravka na Univerzitetu u Oksfordu nastala je njegova, tek 1945. objavljena, knjiga *Duh engleskog prava*. 1945. Radbruh se vraća kao prvi posleratni dekan ponovo u Hajdelberg, gde nastaju njegova čuvena kasna dela, među kojima i 1946. objavljeni esej “Zakonsko nepravo i nadzakonsko pravo” (“Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht”).

Pojam zakonskog neprava: “Kad je pozitivni zakon u toliko nepodnošljivoj meri nepravedan, onda on kao zakonsko nepravo mora odstupiti pred pravdom, nadzakonskim pravom”. *Prim. prev.*

- 4 Ernst Fraenkel je postao poznat po svojim delima iz oblasti političkih nauka, među kojima je *Dvostruka država (Der Doppelstaat)* verovatno najvažnije i na čijoj je prvoj verziji radio sve do emigracije, 1938. godine. Frenkel je iskusio u stvarnosti kako funkcioniše jedna fašistička država, te je mogao da opiše veliki broj političkih, administrativnih i pravnih procedura koje su bile tipične za funkcionisanje nacionalsocijalističkog režima. *Prim. prev.*
- 5 Teza Ernsta Frenkela bila je da se sistem vladavine nacionalsocijalizma sastoji iz dva dela: države pravila i države mera. U državi mera po Frenkelu suverena nemačka diktatura nalazi svoj pravi izraz. *Prim. prev.*

publike je bio sadržan upravo u tome da su, bez obzira na važenje Ustava, pojedini strukturni elementi ovoga načina mišljenja postali dejstvujući u zakonodavstvu, sudstvu i u izvršnoj vlasti. Najpre su naišle na dobar prijem sve pravne tvorevine koje su imale za cilj da onemoguće gonjenje za državne zločine. Na osnovi toga je zakonodavac u okviru amnestije od 1949. oslobodio krivice pojedine nacističke zločince, čime je proglasio ponovo važećim Hitlerovo pravilo amnestije određenih nacističkih zločinaca iz Kristalne noći 1938.

Zakon o amnestiji iz 1954. je sledio sličnu logiku. On nije ništa manje nego pokušaj da se određena akta državnih mera Hitlerove diktature učine sastavnim delom posleratnog pravnog poretka. U svetlu ovog zakona o amnestiji, ubistva glavnih nacionalsocijalističkih aktera se, ako kazneni okviri za takva dela nisu predvideli više od tri godine zatvora, preobražavaju u krivične delikte naređene odozgo, bez sopstvene odgovornosti, za koje je krivično gonjenje isključeno. Kako je to dokazao istoričar Norbert Fraj,⁶ na osnovu ovog zakona o amnestiji oslobođeni su krivičnog gonjenja nacisti koji su počinili 44 ubistva, kao na primer ubistvo gradonačelnika Ahena, koga su Amerikanci doveli na vlast, a koga su ubili pripadnici SS-a.

Adenauerova vlada je takođe preuzela elemente pravne nacionalsocijalističke doktrine. U Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 1950. utvrđeno je da je moguće osuditi učesnika u državnoterrorističkom delu koji se poziva na pravo diktature ako to delo “u trenutku njegovog izvršenja po opštim, od civilizovanih naroda priznatim osnovnim pravima, podleže krivičnom gonjenju” (član 17, stav 2). Ova, takozvana Nirnberška klauzula, koja se nadovezuje na zakon br. 10 Kontrolnog saveta iz decembra 1945., postala je 1952. u Nemačkoj nevažeća zahvaljujući rezervi Savezne vlade. Signal je bio nedvosmislen: nacionalsocijalistički pravni sistem ne sme biti stavljen pod sumnju sa stanovišta povrede principa pravne države. Time je u osnovi ostao da važi. Upravo to su i zahtevali branioци u Nirnberškom procesu.

Ukidanje kažnjivosti državnih zločina bilo je 1968. čak znatno prošireno. Nemački parlament je Krivičnom zakoniku dodao još jednu naredbu (paragraf 50, stav 2), po kojoj se razlikuju obeležja dela i obeležja koja se odnose na počinioца. Po tome su administratori uništenja proglašeni samo za tzv. pomagače u vezi sa delom ubistva onim počinioцима koji su navodno bili jedini pravi gospodari zločina na licu mesta. Za pomagače zločina je važilo zastarevanje posle 15 godina – sa posledicom da je

---

6 Norbert Frei (1955) je poznati nemački istoričar. On predaje noviju i modernu istoriju na Fridrih Šiler Univerzitetu u Jeni. Veoma je zapažena bila njegova habilitaciona teza koja se bavila politikom suočavanja sa prošlošću u eri Konrada Adenauera. *Prim. prev.*

odgovorna vlast Glavnog štaba bezbednosti Rajha⁷ bila u najvećoj meri oslobođen krivičnog gonjenja.

Justicijar SS-a Verner Best zahteva amnestiju za političke krivce

Ova, tada nova verzija paragrafa 50, stava 2 Krivičnog zakonika, kasnije je protumačena kao “omaška”; tadašnji ministar pravde, Hajneman, nije nikada shvatio pravu nameru tog pokušaja. U suštini, ova nova verzija na određen način je povezana sa onom kategorijom u vezi sa eskulpiranjem državnog zločina koju je početkom pedesetih godina razvio Verner Best.⁸ On je u Glavnom štabu bezbednosti Rajha bio zadužen za

7 Glavni štab bezbednosti Rajha (RSHA) osnovan je 1939. godine, kada je započeo Drugi svetski rat, a osnovao ga je vođa SS-a Hajnrih Himler, tako što je u jednu instituciju spojio tajnu policiju i tajnu službu. Štab je bio jedna od 12 glavnih institucija Rajha i brojao je oko 3.000 zaposlenih. Osnivanjem Štaba za bezbednost Rajha Hajnrih Himler je krunisao svoje napore da potpuno osamostali nacionalsocijalistički izvršni aparat.

Opseg zaduženja Štaba bezbednosti (RSHA) protezao se od policijsko-bezbednosnih do informativnih zadataka. Među njima su bila i hapšenja “politički labilnih” osoba. Specijalne jedinice SS-a, koje su bile pod komandom Štaba, u okupiranim oblastima su imale zaduženje da iskorene “sve neprijateljske elemente Rajha i Nemačke”. U Poljskoj, a kasnije i u Sovjetskom Savezu, to je značilo planske masakre državnih i kulturnih predstavnika ovih zemalja, posebno katoličkih sveštenika i komunističkih funkcionera, kao i Roma i Jevreja. Putem propagandnog širenja nacionalne mržnje ciljano su izazivani pogromi. U Sovjetskom Savezu Štab je sprovodio tzv. “akcije čišćenja” protiv sovjetskih komunista i Jevreja. Preko 500.000 ljudi bili su žrtve ovih akcija.

U okviru referata IV Štaba, SS-oberšturmbanfirer Adolf Ajhman, sinonim zločinca za pisačim stolom, vodio je administrativni deo “konačnog rešenja jevrejskog pitanja”. Unutar Nemačke Štab je imao sudski nedodirljiva i nekontrolisana ovlašćenja da se obračunava sa svim “rasnim” protivnicima Rajha, Jevrejima i “Ciganima”. *Prim. prev.*

8 Karl Rudolf Werner Best (1903–1989), doktor pravnih nauka, šef policije, Generalmajor SS-a i nacionalsocijalista. Poznat je u istoriji kao planer puča koji je izvela Nacionalsocijalistička nemačka radnička partija (NSDAP) 1931, kasnije kao zamenik Rajnharda Hajdriha te kao upravnik nemačke okupacione vlade u Danskoj. Kao zamenik Rajnharda Hajdriha bio je i glavni pravni savetnik Gestapoa. U ovoj funkciji je uklonio sve osnove demokratskog policijskog prava time što je uveo da o “preventivnom pritvoru” odlučuje isključivo kriminalistička policija bez ikakvog sudskog naloga, te je ustanovio instrument pomoću koga je Gestapo po slobodnom nahođenju slao ljude u koncentracione logore bez ikakvog vremenskog ograničenja, ali iza legalne fasade.

Po Bestovom mišljenju, policija je imala za zadatak da uklanja “simptome bolesti” iz “narodnog tela”, da hapsi državne neprijatelje, a postupanje Gestapoa je bilo legalno sve dok je pratilo volju vođstva.

Od 27. septembra 1939. do 12. juna 1940. bio je rukovodilac Službe 1 (uprava i pravni sistem) Glavnog štaba za bezbednost Rajha i u toj funkciji saučesnik u masovnom ubistvu Jevreja i poljskih intelektualaca.

pravno utemeljivanje planiranih i izvedenih nasilnih akcija i radnji. Best je zahtevao da se tzv. politička kažnjiva dela nacionalsocijalističkog državnog aparata potpuno amnestiraju zato što ne počivaju na nekoj ličnoj kriminalnoj motivaciji.

Ova konstrukcija našla je svoj izraz i u promeni Krivičnog zakonika iz 1968., po kojoj su počinioci koji su krivično delo “počinili za pisačim stolom” privilegovani. To što je SS-justicijar Best uopšte bio u stanju da sa ovakvom konstrukcijom utiče na oslobađanje od kažnjavanja za zločine koje je počinio Glavni štab bezbednosti Rajha posle 1945. pokazuje koliko je veliki bio uticaj jednog načina mišljenja, koji je, uprkos Ustavu i njegovom značaju, sistematski negirao vezanost države pravnim poretkom.

Ta tendencija da se centralne norme nacionalsocijalističkog nasilja ne podvrgnu sumnji bila je realizovana i u sudskoj praksi. U slučajevima takozvane “rasne sramote” nacionalsocijalističkom sudstvu je sudska praksa u načelu priznala punovažnost, čak i u pogledu oštine kazni. Istovremeno su državni tužioci tumačili okupacioni teror Vermahta u okviru državne moći diktature i time opravdavali povrede međunarodnog javnog prava. Savezni sud SR Nemačke je godinama potvrđivao legalnost proterivanja Sinti i Roma sve do 1943. Tako je politički otpor Ditriha Bonhefera, Hansa fon Donanija i admirala Kanarisa, zbog tzv. pravnog suvereniteta nacionalsocijalističke države, najviši krivični sud obeležio Kainovim žigom protivpravnosti. Da jedan “očigledno namešteni proces bude prihvaćen kao ispravan”, pisao je tadašnji predsednik Saveznog suda Ginter Hirš, “predstavlja mračno poglavlje istorije nemačkog pravosuđa, i kao takav će ostati i zapisan.”

Pravne tvorevine koje su pravnici upotrebljavali u vezi sa nacionalsocijalističkom eutanazijom, zločinima u koncentracionim logorima i pokretnim vojnim komandama za egzekucije, svodile su se na pokušaje ograničavanja krivičnog gonjenja državnih zločina i slabljenja veze između povređenog pravnog dobra i sankcije za te povrede. Ovo strukturno umanjivanje kazne za državne, organizovane masovne zločine, obezvre-

---

1941. Best je postao rukovodilac uprave Vojnog glavnokomandujućeg štaba u Francuskoj, gde je, između ostalog, potpisao “Prvo naređenje mera protiv Jevreja”, po kome je izvršeno masovno okupljanje Jevreja u okupiranim zonama i čime su postavljene legalne osnove za kasniju masovnu deportaciju. Dalja naređenja su imala za cilj oduzimanje imovine Jevrejima, odnosno deportiranima.

1946. Best je svedočio u Nirnberškom procesu u funkciji predstavnika Gestapoa.

1948. Best je u Kopenhagenu bio osuđen na smrt zbog svojih zločina počinjenih u Danskoj. Kazna je u žalbenom postupku smanjena na dvanaest godina zatvora. 1951. Best je na pritisak nemačkih vlasti pomilovan i izručen SR Nemačkoj, te na urgenciju tadašnjeg ministra pravde Tomasa Delera, oslobođen.

1969. ponovo je uhapšen i 1972. godine u Berlinu optužen za ubistvo 8.723 osobe u Poljskoj. Iste godine je pušten zbog nesposobnosti da učestvuje u procesu. Te godine je proces zbog njegove navodne nesposobnosti i prekinut. *Prim. prev.*

đivanje državnopravnih standarda uopšte, tadašnji glavni državni tužilac Fric Bauer,⁹ koji je predstavljao neku vrstu pravne savesti Republike, svojevremeno je prokomentarisao rečima “da mu to skandalozno nalikuje na karikiranje žrtava”.

Činjenica je da su visoki funkcioneri nacionalsocijalističke mašinerije za masovna ubistva – kao što su: zamenik komandanta logora u Majdaneku, ađutant komandanta logora Aušvic, vođa nacionalsocijalističke trupe za eutanaziju i komandanti specijalnih jedinica – proglašeni najobličnijim pomagačima dela koje je neko drugi počinio, za koje su samo Hitler, Himler i Hajdrih odgovorni. Stručnjak za krivično pravo Jirgen Bauman¹⁰ je povodom pravne konstrukcije “pomagača”, zastupljene u svim procesima nacionalsocijalističkim zločinima, izjavio da je stvorena jedna slika o Trećem Rajhu po kojoj se nemački narod sastojao od Hitlera i 60 miliona njegovih pomagača. Od 6.497 pravosnažnih presuda u procesima protiv nacističkih zločina, prema najnovijim statistikama Centrale za rasvetljavanje nacističkih zločina u Ludvigsburgu,¹¹ samo njih 166 su presude na doživotnu kaznu zatvora. Oni koji su bili u službi specijalnih jedinica Glavnog štaba za bezbednost Trećeg Rajha, u preko 90% slučajeva

9 Fritz Bauer (1903–1968) je bio nemački sudija i državni tužilac koji je imao odlučujuću ulogu u zasnivanju i sprovođenju tzv. Aušvic-procesa. Bauer, doktor prava i član Socijaldemokratske partije Nemačke, zbog svoje političke pripadnosti i jevrejskog porekla bio je uhapšen i suspendovan sa državne dužnosti. 1935. je emigrirao u Dansku, a zatim u Švedsku, gde je zajedno sa Vilijem Brantom osno-
vao i vodio novine *Socijalistički tribun*.

1949. Bauer se vraća u Nemačku, gde postaje generalni tužilac u Braunšvajgu, a 1956. državni tužilac pokrajine Hesens, što je bio do svoje smrti 1968.

Bauer je uspeo da spoji pojedinačne optužbe i da započne Aušvic-procese 1963. On je 1960. izraelskoj tajnoj službi Mosad dojavio da se Adolf Ajhman krije u Argentini, zato što je sumnjao u nemačko sudstvo.

Fric Bauer je svoj život posvetio izgradnji demokratskog nezavisnog sudstva, konsekventnom krivično-pravnom gonjenju nacionalsocijalističkih zločina i reformi kaznene politike. Bez Frica Bauera i njegovog upornog angažmana Aušvic-procesi nikada ne bi bili sprovedeni.

Unutar posleratnog nemačkog sudstva, Fric Bauer je bio osporavan i tu se osećao, kako je jednom sam izjavio, kao u egzilu.

Istražni postupak koji je Fric Bauer počeo u vezi sa planskim sprovođenjem eutanazije odmah posle njegove smrti je bio obustavljan. *Prim. prev.*

10 Jürgen Bauman (1922–2003), profesor pravnih nauka na Univerzitetu u Tbingenu i prominentni član nemačke Liberalne stranke (Freie Demokratische Partei). *Prim. prev.*

11 Centrala pokrajinske uprave pravde za rasvetljavanje nacionalsocijalističkih zločina, u javnosti poznata kao Centrala u Ludvigsburgu, zadužena je za prikupljanje informacija za državne tužioce koji istražuju nacističke zločine. Centrala je osnovana 1958. i tek je njenim osnivanjem u SR Nemačkoj započelo sistematsko krivično gonjenje zločina. Centrala u Ludvigsburgu je vodila preko 1.000 istražnih postupaka protiv pripadnika Vermahta. Nijedan istražni postupak nije rezultirao optužbom, već se od svih odustalo. *Prim. prev.*

označeni su kao pomagači, odnosno saučesnici: oni, navodno, nisu lično bili počinioci, nego su to bili neki drugi.

Proces protiv Hitlerove centralne komande nije nikada vođen

Pravde radi, mora se naglasiti da se brojnim pokušajima da se nacionalsocijalističkoj diktaturi naknadno obezbedi pravni legitimitet suprotstavila mala grupa političara, sudija i krivičara. Pre svih političar Jozef Miler¹² (Hrišćansko-socijalna unija pokrajine Bavarske, CSU) i Oto Hajnrih Greve¹³ (Socijaldemokratska partija, SPD), rukovodioci Centrale u Ludvigsburgu: Adalbert Rikerl i Alfred Štrajm,¹⁴ te krivičari Ginter Špendel i Herbert Jeger moraju ovde biti pomenuti.

Savezni ustavni sud je takođe u cilju osude nacističkog režima utemeljio merilo koje je eksplicitno kritičko prema diktaturi. Pedesetih godina Savezni ustavni sud je proglasio državne službenike Trećeg Rajha sastavnim delom nacističkog režima, čija je oštrica višestruko bila uperena protiv protivnika Hitlera, te da su sva njihova prava kapitulacijom te države izbrisana.

Ali iznenađujuća većina profesora ustavnog prava i sudija Vrhovnog suda, koji su lično bili nosioci ideja starog režima, odlučno su odbacili poziciju Saveznog ustavnog suda. Objektivni i nadideološki pogled na mehanizme Hitlerove vlasti u nemačkom pravnom sistemu nije imao većinu.

U zaključku, mora se reći da je krivični progon nacističkih državnih zločina – i pored važnih procesa kao što je Aušvic-proces – ostao samo u naznakama. Šta to znači za ustavno pravno, nije teško zaključiti: Načelo po kome su sve grane javne vlasti vezane ustavnim pravima (član 1, stav

12 Josef Müller (1898–1979), član Parlamenta Vajmarske republike i prvi predsednik Hrišćansko-demokratske partije posle Drugog svetskog rata, sin bavarskih seljaka koji je postao doktor prava i otvorio advokatsku kancelariju 1927. u Minhenu. U vreme nacionalsocijalizma Miler se pridružio katoličkom otporu, te je kao advokat branio pred sudom brojne protivnike nacističkog režima. Zbog pokušaja svrgavanja Hitlera sa vlasti, Miler biva 1943. uhapšen i deportovan u koncentracioni logor Buchenwald, a potom, sa ostalim uhapšenim članovima pokreta otpora, među kojima je bio i Ditrih Bonhefer, u koncentracioni logor Flossenbürg. Oslobođenje je dočekao u koncentracionom logoru Dahau. Posle rata Miler se vratio svom pravničkom pozivu i politici. Od 1947. do 1952. Jozef Miler je bio ministar pravde pokrajine Bavarske. *Prim. prev.*

13 Otto Heinrich Greve (1908–1968), pravnik i istaknutu član Socijaldemokratske partije. Greve je od 1955. do 1958. predsedavao komisijom Bundestaga za obeštećenje žrtava nacionalsocijalizma. *Prim. prev.*

14 Adalbert Rickerl je preko dvadeset godina bio na čelu Centrale u Ludvigsburgu, gde ga je 1986. zamenio Alfred Štrajm. Oba ova velika pravnik su uložila svoj život u proces pravnog prevladavanja prošlosti, nažalost bez velikog efekta. Glavni državni tužilac Alfred Streim je naglasio da je politika SR Nemačke kri-va za neuspelo krivično gonjenje nacističkih zločinaca. *Prim. prev.*

3. Ustava SR Nemačke) i međunarodnim pravom (član 24. Ustava SR Nemačke) nije zapravo imalo nikakvo stvarno važenje u krivičnom gonjenju mnogih nacističkih zločina.

Što se materijala i dokaza tiče, bilo je moguće još 1950. započeti veliki proces protiv Glavnog štaba bezbednosti Rajha, no uprkos obimnim predistražnim radnjama protiv 600 osumnjičenih, ovakav proces nije nikada pokrenut. Sa izuzetkom pojedinačnih sudskih procesa, Hitlerova komandna centrala je za zločine počinjene nad milionima ljudi ostala nekažnjena.¹⁵

Joahim Perels

MYTH ON OVERCOMING THE PAST

Summary

The author's starting point is the dearest myth of the Federal Republic of Germany about the successful surmounting of the National Socialist regime. However, this myth cannot sustain any serious testing. In reality, the criminal prosecution of crimes committed by Nazi regime was not successful. The author concludes that the criminal prosecution of the Nazi crimes, regardless of the important trials such as the Auschwitz trials, was just a token. It is not hard to conclude what is the constitutional law – principle according to which all branches of power are bound by constitutional law (Article 1, paragraph 3 of German Constitution) and international law (Article 24 of the German Constitution). This did not have any significance in criminal prosecution of many Nazi crimes. In regard to material and evidence it was possible already in 1950 to initiate a great number of proceedings against the leadership of the Third Reich. Although extensive pre-trial measures were taken against 600 suspects these proceedings were never initiated with the exceptions of few trials. Thus, Hitler's accomplices were not punished for crimes committed against millions of people.

Key words: National Socialist regime, crimes, facing the past, legal overcoming of the past, Rechtsstaat, myth

---

15 Prevela dr Jelena Volić-Hellbusch, predavač za nemački jezik i koordinator Centra za nemačke studije na Pravnom fakultetu Univerziteta Union.